

Suomenpystykorvan rekisteröintien historia

Pertti Korhonen

Sisällys

Aluksi	3
Alkumateriaali	3
Projektin perustaminen	4
Suomenpystykorvan alkutaival 1800-luvulta.....	6
Rotukirjaniteet 1800-luvulla	7
Metsäalan ammattilaiset avainasemassa 1900-luvun vaihteessa	9
Rekisteröintien määrä 1900-luvun alussa	11
Kasvatustoiminta 1900-luvun alkupuolella.....	12
Kenneltoiminnan kahtiajakautuminen 1930-luvulla	15
Suomenpystykorvien rekisteröinti 1930–1940-luvulla	16
Suomenpystykorvan erikoiskantakirja	16
Rinnakkaiselon aika 1950-luvulla.....	17
Kennelliiton rekisteröinnit 1960-luvulla ja siitä eteenpäin	18
Ulkomaalaiset suomenpystykorvat jalostustietojärjestelmässä	18
Vanhojen koirien esitysmuoto jalostustietojärjestelmässä.....	18
Lopuksi	20
Kuvia merkittävistä koirista menneiltä ajoilta.....	21
Lähteet	23
Liite: Suomen Kennelklubin Pystykorvaosaston Erikoiskantakirja.....	24

Aluksi

Suomen Kennelliitolla (SKL) on käytössä kaikille avoin jalostustietojärjestelmä, joka kattaa kaikkien Suomessa Kennelliittoon rekisteröityjen koirien tiedot. Koiran tietojen lisäksi jalostustietojärjestelmään tallennetaan sen sukutaulu, terveys-, koe- ja näyttelytulokset sekä mahdolliset jälkeläiset. Kennelliittoon on kerätty koirien tietoja koko liiton toiminnan ajalta että myös sen edeltäjän Kennelklubin tiedoista. Koiratietojen säilyttäminen on ollut varsin kirjavaa, riippuen harrastajien ja henkilökunnan aktiivisuudesta ja kulloisestakin tyylistä tietojen tallettamisessa.

Alussa käytettiin rotukirjaniteitä, jotka korvattiin myöhemmin rekisteröintikorteilla. Kun koirien määrä kasvoi, jouduttiin hankalaan tilanteeseen manuaalisen tallennuksen ja tilaa vievien korttien kanssa. Korttistojen säilyttäminen päätettiin ratkaista kuvaamalla ne mikrofilmeille. Myöhemmässä vaiheessa mukaan tulivat ATK-järjestelmät, kun Kennelliittoon käyttöön saatiin Ruotsin Kennelliitolta ostettu AS400-järjestelmä. Tämä järjestelmä palveli pitkään Kennelliittoa, antaen manuaalista käsittelyä huomattavasti paremmat mahdollisuudet tietojen säilyttämiseen ja käsittelyyn.

Koirien rekisteröinti lisääntyi koiraharrastuksen kasvaessa. Tästä syystä koiratietojen käsittely on laajentunut jatkuvasti ja 1990-luvulla huomattiin, että on aika siirtyä nykyaikaisempiin menetelmiin – tietokantapohjaisiin järjestelmiin. Jouduttiin tekemään konversioajo AS400-järjestelmästä nykyiseen jalostustietojärjestelmään. Uusimmassa nykyisin käytössä olevassa jalostustietojärjestelmässä tiedot ovat vain niiltä osin, mitä aikaisempi AS400-järjestelmä oli sinne antanut.

Suomenpystykorvien osalta tiedot jalostustietojärjestelmässä katkeavat likimain vuoteen 1950. Tätä vanhempaa tietoa koirista ei ole. Siellä tosin esiintyy joitakin vanhempia koiria, mutta niiden rekisteröintivuodeksi on merkitty jostakin syystä virheellisesti /00. On myös todettava, että 1950-luvun ja osin myös 1960-luvun koirien rekisteröinnin kattavuus on jalostustietojärjestelmässä varsin puutteellinen. Edellä mainittuun puutteeseen havahduttiin rodun harrastajien piirissä ja tietoa haluttiin täydentää 1990-luvun puolivälissä.

Taisto Collanus otti selvitystyön tehtäväkseen – pelkästä mielenkiinnosta rotua kohtaan. Hän otti tavoitteeksi kaikkien suomenpystykorvien rekisteröinnin selvittämisen 1800-luvun ensimmäisestä rekisteröidystä koirasta lähtien. Hän tiedosti ja myös havaitsi pahan ristiriidan, joka oli aiheutunut Kennelklubin ja Kennelliiton rinnakkaisen toiminnan ajalta. Koiria oli rekisteröity omistajan mieltymyksen mukaan jommankumman keskusjärjestön rekisteriin – useissa tapauksissa molempiin. Koiralle oli saatettu rekisteröidä pentueita molempien keskusjärjestöjen rekistereihin. Tämä haluttiin Taiston työn tuloksena oikaista ja ottaa vain jompikumpi rekisterinumero käyttöön sekä merkitä pennut koiran yksilölliselle valitulle rekisterinumerolle. Pääsääntöisesti käyttöön valittiin Kennelliiton antama rekisterinumero, jos koiralle sellainen löydettiin.

Tätä raporttia kirjoittaessani olen käyttänyt hyvin mittavassa määrin Antti Tantun kirjoitusta suomenpystykorvan alkutaipaleelta, joka on julkaistu kokonaisuudessaan *Suomen Pystykorvajärjestö 20 v. 1938–1958*.

Alkumateriaali

Suomen Pystykorvajärjestö (SPJ) käsitteli 1990-luvulla omien koirarotujensa tietoja myös ATK-pohjaisessa järjestelmässä. Siinä tehtävässä toimi DOS-pohjainen DEASE-sovellus, joka oli norjalaista alkuperää. Se oli varsin kevyt rakenteeltaan ja soveltui hyvin sen aikaiseen konekantaan, mutta tietenkin käytöltään järjestelmä oli hieman kömpelö. Sinne imuroitiin Kennelliitolta saadut rekisteri- ja terveystiedot ja niitä mahdollisesti täydennettiin järjestön saamalla omilla lisäyksillä. Järjestelmään lisättiin näyttely- ja koetiedot koirakohtaisesti vuosittain ja niistä tehtiin ns. vuosikirjat harrastajien käyttöön jalostusvalintojen tueksi. Järjestön PYSTYKORVA-versio käsitteli pääsääntöisesti linnunhaukkutoimintaan osallistuvien suomenpystykorvan ja pohjanpystykorvan tietoja, kun taas KARHUKOIRA-versio käsitteli karjalankarhukoiran tietoja ja tuloksia. Pystykorvajärjestön alaisten rotujen kaikki jokaisen koiran näyttelytulokset on talletettu vuoden 1988 alusta lähtien sanallisine arvosteluineen SPJ:n omaan tietokantaan. Koetulokset samaiseen tietokantaan on talletettu vuoden 1986 alusta lähtien aika hyvällä tarkkuudella.

DEASE-järjestelmän SPJ:n PYSTYKORVA-versio toimi Taisto Collanuksella pohjana hänen työssään rekisteritietojen oikaisussa ja täydentämisessä. Hän käytti lähdemateriaalina Antti Tan-tun jäämistöstä saamiaan kirjoja sekä Kennelliitosta lainaamia materiaaleja. Siihen kuului rotukirjaniteitä ja rekisteröintikortteja. Taisto halusi tallettaa tiedot myös niistä koirista, joita ei ollut varsinaisesti merkitty rekisteriin, mutta niiden nimi esiintyi jonkin rekisteröidyn koiran vanhempana. Sille annettiin SKL:n rekisterinumeroinnin sarjasta poikkeava numero ja sille merkittiin myös vanhemmat, jos ne olivat tiedossa. Tällaiselle koiralle myöhemmässä käsittelyssä on annettu status ”sukupuukoira”. Esimerkkinä tällaisesta koirasta voidaan mainita kansalliskirjailijamme Juhani Ahon suomenpystykorvauros *Tusse SF00022/1898*.

Ammattitaidon lisäksi Taisto Collanuksen tekemä työ vaati paljon aikaa ja kärsivällisyyttä. Hän kertoi useampaan kertaan SPJ:n Talvipäivillä työnsä edistymisestä tämän kirjoittajalle. Viimeiset kommentit kertoivat työ olevan loppusuoralla, mutta ”vielä pitää katsoa niitä 50-luvun koiria tarkemmin”, oli Taiston viimeinen kommentti tavatessamme. Taistolta viimeiset korjaukset jäivät kuitenkin tekemättä, kun hänellä ilmeni muistia voimakkaasti heikentänyt sairaus. Kun hän oli tapaamistemme yhteydessä maininnut useampaan kertaan, että hänen koneensa saa ottaa järjestön käyttöön, jos hänestä aika jättää, niin hänen lupaamallaan tavalla tehtiinkin. Kymenläänin aktiiviset suomenpystykorvaharrastajat tarttuivat toimeen ja sitä kautta työ jatkui päämäärää kohti.

Projektin perustaminen

Taisto Collanuksen tietokone saatiin sovitusti SPJ:n käyttöön. Rotujärjestö päätti pyytää Kennelliiton apua tietojen täydentämiseen, talteenottoon ja niiden hyödyntämiseen. Kennelliitto teki myönteisen päätöksen rotujärjestön pyyntöön ja antoi Pertti Korhoselle valtuudet asioiden koordinointiin ja työn eteenpäin viemiselle. Myös SPJ oli antanut samalle henkilölle valtuudet toimia järjestön edustajana tässä projektissa, joten organisaation komentoketjut olivat todella lyhyet.

Kennelliiton IT-osasto sai Taisto Collanuksen koneen kovalevyn käyntiin, ja sieltä saatiin DEASE-raportti ajettua vanhojen ohjeiden ja muistiinpanojen avustuksella. Koko Taiston käsittelmä koirien rekisteritietojen osuus saatiin ajettua Excel-taulukoon ja se paloiteltiin pienempiin osiin käsittelyn helpottamiseksi. Tämä taulukko muodosti pohjan koko jatkotyön osuudelle. Käsittelin raportista saatuja tietoja alussa yksin. Työ oli erittäin hidasta, kun oheismateriaali oli saatava kokoon erillisillä pyynnöillä Kennelliitosta ja osa myös suomenpystykorvien harrastajilta.

Työn luonne muuttui oleellisesti, kun sain yhteistyökumppanikseni Mauri Kumpulaisen, jolla oli paljon aikaisempaa kokemusta koiratietojen käsittelystä. Aineiston saaminen niinkin kattavaan kuntoon, on pitkälti yhteistyön ja yhteisen ideoinnin tulosta. Maurin hankkimilla ohjelmilla saatiin aineiston oikeellisuus ja mahdollinen päällekkäisyys ja epäjatkuvuuskohdat tarkistettua. Virheitä korjailtiin ja taas tarkistettiin työn tulosta. Myös sukutaulujen täydentäminen ulkomaalaisilla koirilla kuului Maurin tehtäväkenttään ja näin sukutauluille saatiin aivan erilainen kattavuus. Hänen käyttämiensä ohjelmien avulla saatiin laskettua myös koirien sukulaisuuteen liittyviä arvoja. Niiden avulla on mahdollista tarkastella suomenpystykorvan kehitystä joskus myöhemmin, mutta se kuuluu jalostustieteilijöiden työsarjaan. Oma osuuteni tässä projektissa rajoittui koiriin, jotka oli rekisteröity vuonna 1965 ja ennen sitä, koska se materiaali oli minun hallussani.

Myöhäisemmässä vaiheessa tuli eteen kysymys, miten toimitaan Kennelliiton jalostustietojärjestelmän suhteen, jos projektin tuottaman aineiston tieto poikkeaa jo siellä olevasta aineistosta. Pystykorvajärjestön hallitus valtuutti omalta osaltaan ja Suomen Kennelliiton hallitus omalta osaltaan Pertti Korhosen tekemään yksin päätöksen, kumpi tieto valitaan oikeaksi, kun se vieään Kennelliiton jalostustietojärjestelmään.

Pystykorvajärjestön aktiivisuus ja aloitteiden teko rodun tietojen oikeellisuuden vaalimisesta on ratkaiseva, koska vastuu rodusta kuuluu nimenomaan rotujärjestölle. Koska rotujärjestöllä ei ole käytettävissä paljon rahaa ja resursseja asioiden hoitamiseen, se turvautuu mielellään kattojärjestönä toimivan Kennelliiton apuun. Kennelliitolle ovat myös tärkeitä kotimaiset rodut ja niistä suomenpystykorva kansalliskoirana saa usein erityistä huomiota.

Henkilöt, jotka ovat tehneet enemmän kuin 200 tuntia talkootyötä tämän projektin puitteissa ovat: Taisto Collanus, Pertti Korhonen ja Mauri Kumpulainen.

Suomenpystykorvan alkutaival 1800-luvulta

Järjestäytynyt koiraharrastus alkoi virallisesti, kun Suomen Kennelklubi perustettiin 11.5.1889. Perustamisen yhteydessä mainittiin toiminnan tarkoituksena olevan ”parempi koiranhoito ja puhtasrotuisten koirien metsästysominaisuuksien vaaliminen”. Suomenpystykorva tuli mukaan tähän kenneltoimintaan heti Kennelklubin alkutaipaleella, kun Hugo Richard Sandberg oli kirjoittanut varsin mittavan artikkelin tästä koirarodusta *Sporten*-lehteen. Artikkelissaan Sandberg kuvaili varsin laajasti koiran metsästysominaisuuksia, luonnetta ja ulkomuotoa. Hän teki myös ehdotuksen tämän koirakannan rotumerkeistä, joten hän oli uraa uurtava henkilö suomenpystykorvan historiassa.

Hugo Sandbergin esittämät rotumerkit suomenpystykorvasta hyväksyttiin Kennelklubissa, ja näin rotu tuli viralliseksi koiraroduksi vuonna 1892. Rodun nimi toki ei ollut vielä silloin nykyisessä muodossaan, vaan nimitys vaihteli seuraavalla tavalla:

- suomalainen haukkuva lintukoira 1892
- suomalainen pystykorva 1897
- suomenpystykorva 1946

Käytän tässä esityksessä koko ajan rodusta nimitystä suomenpystykorva, vaikka sen virallinen nimi oli siitä poikkeava yllä olevan tiedon mukaisesti.

Suomenpystykorva esiintyi ensimmäistä kertaa näyttelyssä jo vuonna 1891, vaikka sitä ei vielä ollut hyväksytty viralliseksi roduksi. Kirjallisuudessa kerrotaan, että näyttelyyn kutsuttiin osallistumaan myös pystykorvia. Suomen Kennelklubi oli ottanut ensimmäiseksi tehtäväkseen perustamisensa jälkeen näyttelyn järjestämisen tavoitteenaan ”Suomen haukkuvien lintukoirien ja ajokoirien kantojen selvittäminen”.

Siihen aikaan koirien arvostelu näyttelyssä oli hieman erilaista nykyaikaan verrattuna. Jokaisen koiran arvosteluun osallistui viisi eri tuomaria. Edellä mainitussa näyttelyssä Hugo Sandberg oli yksi rotua arvostelevista tuomareista. Näyttelyssä esiintyi ansiokkaasti uros *Rehvi SF00007/1889*, joka sai ensimmäisenä suomenpystykorvana kautta aikojen I-palkinnon. Myöhemmin pärjättiin neljällä arvostelevalla tuomarilla. Kajaanin erikoisnäyttelyssä vuonna 1898 tuomareiden määrä oli vain kolme, joten oltiin siirtymässä hyvää vauhtia kohti nykyaikaa ja yhden tuomarin järjestelmää.

SUOMENPYSTYKORVAUROS

REHVI SF00007/1889

Tämä koira oli kantaisä kaikille näyttelyissä käyville koirille.

- Ei sukutaulua
- Kotoisin jostakin rajan takaa
- Vankkarakenteinen

On ilmeistä, että suomenpystykorva rotuna nautti jo tuolloin suurta arvostusta Hugo Sandbergin tekemän huolellisen pohjatyon ansiosta. Myöhemmin tällaisesta havaitaan myös viitteitä, koska ensimmäisessä virallisessa rotukirjaniteessä rotu on esitetty ensimmäisenä (Luokka I). Sandbergin työstä suomenpystykorvan hyväksi kasvatustyön osalta ei löydy merkintöjä, mutta hänen mainitaan kyllä osallistuneen koirineen näyttelyihin ja kokeisiin. Hänen todetaan joutuneen työnsä puolesta suuriin saappaisiin, koska hänen johdollaan ruvettiin käymään suuret savotat Lapin suurissa erämaissa. Työn mainitaan vieneen kaiken hänen tarmonsaa, eikä systemaattiselle koiraharrastukselle liennyt enemmälti aikaa.

Rotukirjaniteet 1800-luvulla

Heti perustamisen jälkeen Kennelklubissa huomattiin, kuinka tärkeitä on koota tiedot koirien saavutuksista harraste- ja jalostustyön tueksi. Mallia haettiin ulkomaisista koirajärjestöistä ja päädyttiin julkaisemaan ensimmäinen ”Suomen Kennelklubin Kalenteri ja Rotukirja I”. Julkaisu käsittää vuosien 1889–1893 osuuden ja se on julkaistu vuoden 1894 alussa. Tämä ensimmäinen rotukirjanide (F.K.S.B.) on kaksikielinen ja pääkielenä tuolloin on ollut ruotsi. Julkaisussa kaikki tiedot on toki esitetty myös rinnakkaisella palstalla suomeksi. Rotukirjaniteet numeroitiin ruomalaisilla numeroilla ykkösestä alkaen. Aikakauden kirjallisuudessa yksittäinen koira merkittiin sen numeron ja rotukirjaniteen numeron perusteella. Tällaisesta esimerkkinä voidaan mainita kuvankauniin Nätin ja Allin tyttären *Nättan SKK 786 VIII* rekisterimerkintä.

Ensimmäisessä rotukirjaniteessä on tietenkin ensimmäisten suomenpystykorvien viralliset rekisteröintitiedot. On kuitenkin huomattava, että kaikki mahdolliset koirat eivät olleet kelvollisia pääsemään suoraan rekisteriin, vaan niiden oli mentävä sinne mutkan kautta. Tätä varten samaisessa rotukirjaniteessä on myös ”Koirien nimiluettelo”, jonne koiran omistaja pääsi ilmoittamaan koiransa pienemmällä hinnalla (1 mk). Kun koira oli ilmoitettu nimiluetteloon, sille oli muodostunut oikeus osallistua näyttelyyn ja sillä tavalla kilvoitella laatumaininnasta ja osoittaa olevansa rodunomainen. Tällainen laatumaininta taas oli kriteeri viralliseen koirarekisteriin pääsyyllä (5 mk).

Rotukirjaniteitä tehtiin 1800-luvulla kolme kappaletta. Niissä esiintyi suomenpystykorvia seuraavasti:

• vuodet 1889–1893	RKN I	suomenpystykorvia	17 kpl
• vuodet 1894–1897	RKN II	suomenpystykorvia	20 kpl
• vuodet 1898–1899	RKN III	suomenpystykorvia	24 kpl

Ensimmäinen rekisteröity suomenpystykorva oli uros Kekki, jonka omisti talollinen Kalle Leskelä Ylä-Kiimingistä. Koira oli syntynyt syksyllä 1888, sillä oli punainen karva ja sen korkeudeksi oli ilmoitettu 45 cm. Koira siirtyi jossakin vaiheessa Kerttulan Koirakartanon omistukseen ja sen nimeksi muuttui *Kekki of Kerttula SF00001/1889*. Koira sai näyttelyssä I-palkinnon Oulussa vuonna 1892.

Rotukirjaniteissä on kirjattu koirien rekisteröinti ja siellä on mahdollisesti myös tieto koiran vanhemmista. Koiralle ei annettu tuolloin erillistä rekisterinumeroa, vaan sen kohdalle ilmoitettiin pelkkä järjestysluku. Tämä järjestystä kuvaava luku esiintyi juoksevana lukuna sitten kaikkien kyseisen rotukirjaniteen koirille roduittain. Useinkaan ilmoitettu koiran vanhempi ei ole ollut rekisteröity koira, vaan sille on annettu vain nimi ja mahdolliset muut tiedot. Nyt tehdyssä selvityksessä rekisteröidylle koiralle on annettu sen järjestysnumeroa kuvaava rekisterinnumero ja perään laitettu kauttaviivan jälkeen rekisteröintivuosi nelinumeroisena. Mahdollinen koiran vanhempi, jota ei ollut rekisteröity, merkittiin niin sanottuna sukupuukoirana ja se sai myös oman rekisterinumeron, mutta sen statuksena esiintyy ”sukupuukoira”. Suurimman osan tästä käsittelystä oli tehnyt Taisto Collanus. Tietojen tarkastaminen ja täydentäminen kuuluivat jälkikäsitteilyyn, joka suoritettiin tämän projektin puitteissa.

Professori Antti Tanttu on käsitellyt Suomenpystykorvajärjestön 20-vuotishistoriikissa varsin ansiokkaasti alkuaikojen tapahtumia suomenpystykorvan historiassa. Hänen mukaansa merkittävien vaikuttajia yksittäisten koirien jalostamisessa on ollut Hugo Jonathan Roos. Hänen kerrotaan hankkineen ensimmäisen suomenpystykorvanartun Venäjän Karjalasta – *Pilikka*-niminen narttu, joka oli syntynyt 1885. Sen hän astutti paltamolaisella *Virkkü Rimpiläisellä* (joka oli tuotu myös Venäjän Karjalasta) ja jätti itselleen *Hilli*-nimisen 30.9.1893 syntyneen narttupennun. Hän myi sen jostakin syystä Säräisniemen nimismies Branderille, jonka omistamana se esiintyi Kajaanin näyttelyssä 1898 saaden IV-palkinnon. Sen jälkeen Roos sai käsiinsä Kuusamosta peräisin olevan nartun nimeltään *Aili* ja hyrynsalmelaisen uroksen Hallin, joka oli syntynyt 1894 talollisen Penna Tampion koirista. *Halli av Tampio*, jolla nimellä koira myöhemmin tunnetaan, tuotti Roosille monet palkinnot varsinkin metsästyskokeissa. Edellä mainittu *Aili* on yksi tärkeimmistä kantakoiristamme pitkällä tähtäimellä tarkasteltuna. Tanttu on maininnut Roosin olleen ensimmäinen kasvattaja, joka käytti tietoisesti sukusiitosta hyväksi päämäärään pyrkiesään. Roosin ansiot suomenpystykorvan kasvattamisessa ovat kiistattomat ja niistä voi lukea tarkemmin SPJ:n historiaa kuvaavista teoksista. Nykyisin isoa sukusiitosta pyritään välttämään jalostusvalinnoissa, koska jalostuspohja on huomattavasti suurempi entisiin aikoihin verrattuna ja suuresta sukusiitosprosentista katsotaan koituvan enemmän haitallisia vaikutuksia hyötyyn verrattuna.

Metsäalan ammattilaiset avainasemassa 1900-luvun vaihteessa

Suomenpystykorvan historian alkuaikojen merkkihenkilöt olivat lähes poikkeuksetta metsäalan ammattilaisia. Metsänhoitaja oli peruskoulutuksena esimerkiksi Sandbergilla, Roosilla, Multamäellä ja Tantulla. Heidän ammatissaan liikuttiin paljon saloseuduilla, joissa suomenpystykorvia enemmän puhtaimmillaan esiintyi. Niitä niin sanotusti ”pelastettiin sivistyksen pariin” ja tällä tavalla ne tulivat esille suurelle yleisölle.

ANTTI TANTTU

1886–1962

- Oli todellinen pystykorvan harrastaja
- Omisti Ch Nätin
- Paljon kirjallista tuotantoa
- Osallistui aktiivisesti koira-yhteisöjen järjestötoimintaan

Useimmissa tapauksissa koirat sopeutuivat uusiin olosuhteisiinsa, mutta joitakin poikkeuksia-kin ilmeni. Luin jostakin julkaisusta, että tällainen vapaana kasvanut suomenpystykorva ei aina täyttänyt uuden omistajansa toiveita, vaan innostui yli kaiken haukkumaan oravia ja jahtamaan muita jyrssiöitä. Kirjoittaja oli kyllä maininnut, että vapaana kasvatettu koira ei välttämättä hyväksy vangittuna oloaan ja haluaa ”kostaa” vapauden riistonsa yltiöpäisillä oravahaukuilla. Se kuuluu suomenpystykorvan luonteeseen ja useimmat ymmärtävät sen.

Puhtaimmillaan suomenpystykorvia tavattiin harvaan asutuilla seuduilla, jossa ne eivät olleet pahemmin sekoittuneet muihin rotuihin. Tällaisia alueita Tanttu mainitsee olleen Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan seudut, joista löydetyt koirat esiintyvät useimmin nykyisten suomenpystykorvien kantakoirina.

Vuosisadan vaihdetta ja sitä seurannutta 10-vuotiskautta on pidettävä suomenpystykorvien nuoren jalostustyön onnellisimpana aikana. Siihen aikaan nousi esille merkittävästi jalostukseen vaikuttaneet nartut Wadenin *Kekri SF00503/1898* ja Castrenin *Rippe SF00510/1898*. Merkittävimmät urokset tuolloin olivat Tantun mukaan *Halli af Tampio SF00690/00* ja *Ch Nätti SF01714/08*. Nämä kaksi urosta muodostavat vankan pohjan koko suomenpystykorvan jalostukseen, eikä Antti Tanttu säästele ylistäviä sanoja näiden koirien kuvailussa. Molemmat kuvankauniita ja armottomia metsäkoiria myös.

HALLI AV TAMPIO

SF00690/00

- Hugo Roos omisti
- Penna Paavola kasvatti Hyrynsalmella
- Menestyi hyvin näyttelyissä ja kokeissa

En malta olla kirjoittamatta *Ch Nätin* elämän vaiheista tarkemmin, koska olen itse kotoisin noin 15 kilometrin päästä *Ch Nätin* syntymäsjeilta. Lisäksi Otto-ukkini on lähtöisin juuri Sotkamon Paakinmäen kylästä, jossa Kusti Korhonen on aikanaan *Ch Nätin* kasvattanut. Tässä rekisteröinnin rakentelussa vain yhdelle koiralle on laitettu etuliite Ch (Champion) – ja Nätti ansainnee sen. Taustatietona voidaan myös mainita kasvattajan pojanpojan kertomana, että kyseinen Kusti Korhonen oli aikanaan palvellut sotilaana Venäjän armeijassa.

CH NÄTTI

SF01714/08

- s. 24.3.1906
- Kasvatti Kusti Korhonen Sotkamosta
- Ensimmäinen championi
- Ensimmäinen V-13 voittajänäyttelyssä BIS1
- Vahva periyttäjä

Kajaanissa vuonna 1907 toimi asemapäällikkönä J. Leisten, joka oli tunnettu siitä, että hänellä oli kyky havaita suomenpystykorvista jo varsin varhaisessa vaiheessa sen mahdolliset tulevat ansiot. Saman vuoden kevättalvella Leisten oli Kajaanin Kauppakatua kulkiessa havainnut kytkettynä erään kauppapuodin portailla mielestään sievän nuoren suomenpystykorvan. Puodissa hän tapasi koiran omistajan Kusti Korhosen, ja sai ostetuksi koiran itselleen. Koiran nimi oli *Nätti* ja sen syntymäajaksi ilmoitettiin 24.3.1906. Nätin emä oli Kusti Korhosen omistama *Leija SF00029/1899* ja sen isä oli rautavaaralaisen kulkumies Sirviön omistama *Kiivas SF00028/1899*. Nämä kaksi edellä mainittua koiraa, *Leija ja Kiivas*, muodostavat yhdessä Roosin omistaman *Ailin SF00952/04* kanssa, nykyisen suomenpystykorvan perustan. Ne edustavat yli 50 % koko elävän kannan perimästä.

Kennelklubille oli perustettu erillinen Pystykorvaosasto vuonna 1901 ja sen tarkoituksena oli tietenkin erikoistua pystykorvien rodun vaalimiseen. Pystykorvaosasto oli tehnyt päätöksen hyvän jalostusuroksen hankkimisesta käyttöönsä, ja niin Leistenin tarjottua *Nättiä* sille, osasto päätti hankkia sen tärkeään tehtäväänsä. Nätin ensiesiintyminen ei kuitenkaan tuottanut näyttelyissä heti suurta menestystä, sillä se sai Kajaanin näyttelyssä 1908 vain II-palkinnon. Syyksi vähän odotuksia vaatimattomampaan tulokseen Tanttu mainitsee, ettei sen selkä ollut vielä puhdistunut mustista karvoista. Myöhemmin samana vuonna näyttely- ja koeura lähtivät luonnistumaan toivotulla tavalla ja kärkipään tuloksia alkoi tipahdella molemmilta rintamilta.

Yhteisomistus koirasta on ollut aina, ja tulee olemaan vastakin, varsin vaikeasti hallittava kokonaisuus. Niin havaittiin myös *Nätin* omistussuhteessa. Yhteinen päätös tilanteen ratkaisemiseksi oli se, että koiran omistajuus siirtyi yksinomaan Antti Tantun haltuun kesällä 1912. Yhteisomistuksen ajalta Tanttu mainitsee myös *Nätin* oppineen sijoitustalossaan innokkaaksi oravan haukkujaksi. Tantun mukaan oravasta vieroittaminen oli ensimmäinen tehtävä, jonka hän toteutti *Nätin* kouluttamisessa seuraavana syksynä. Onnistuminen lienee tapahtunut kiuttomasti, koska sen työläydestä ei ole mainintoja. Samana syksynä Niinimaan kokeessa *Nätti* sai I-palkinnon 96 pisteen tuloksella voittajaluokassa.

Nätti saavutti tukun huipputuloksia seuraavien vuosien aikana, ja se sai vuonna 1914 ensimmäisenä suomenpystykorvana championin arvon. Näin koirasta tuli *Ch Nätti*. Englantilainen palkintotuomari oli valinnut vuonna 1913 Kennelklubin järjestämän Voittajanäyttelyn kaudenmiksi koiraksi *Nätin*, jolloin Antti Tantun ylpeyden aihe sai taas ansaitsemaansa arvostusta. Tantun itsensä ja muidenkin näyttely- ja koeharrastajien mielestä *Ch Nätti* oli lähellä sen aikaista koiraihannetta, joten sen käyttö jalostuksessa oli perusteltavissa.

Jalostukseen *Ch Nättiä* käytettiin lukuisia kertoja. Luonnollisesti Tanttu itse yritti edistää omaa kasvatustyötään ja käytti *Ch Nättiä* astuttaen sillä omistuksessaan olevan *Leila I:n*. Tanttu kertoo valinnan olleen kerta kaikkiaan sopimaton, sillä hän ei voinut hyväksyä syntyneestä pentueesta yhtäkään jatkamaan sukua. Tanttu kertoo myös *Ch Nätin* jälkeläisillä esiintyneen runsaasti mustaa väriä selällä pentuvaiheessa, mutta sen hävinneen myöhemmin. *Ch Nätin* osuutta suomenpystykorvan 1900-luvun historiassa on nyt helppo seurata uusitussa sukutaulujen esityksissä Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä.

Rekisteröintien määrä 1900-luvun alussa

• aika 01.01.1900–31.12.1902	RKN IV	suomenpystykorvia	23 kpl
• aika 01.01.1903–30.09.1905	RKN V	suomenpystykorvia	33 kpl
• aika 01.10.1905–30.06.1908	RKN VI	suomenpystykorvia	15 kpl
• aika 01.07.1908–30.06.1911	RKN VII	suomenpystykorvia	62 kpl
• aika 01.07.1911–31.12.1913	RKN VIII	suomenpystykorvia	83 kpl
• aika 01.01.1914–31.12.1914	RKN IX	suomenpystykorvia	21 kpl
• aika 01.01.1915–30.06.1916	RKN X	suomenpystykorvia	36 kpl
• aika 01.07.1916–31.12.1917	RKN XI	suomenpystykorvia	15 kpl
• aika 01.01.1918–31.12.1921	RKN XII	suomenpystykorvia	80 kpl

Edellä mainituista rekisteröintien määrästä havaitaan kesäkuussa 1914 alkanut 1. maailmansota. Se on sattumalta alkanut samana vuonna, kuin *Ch Nätti* kruunattiin ensimmäisenä suomenpystykorvana muotovalioksi. Oletettavasti näillä tapahtumilla ei ollut tekemistä toistensa kanssa. Maailmansodan kestäessä olot muuttuivat vaikeammiksi ja ihmisten oli tarkkaan harkittava, mihin rahat riittävät. Tällä tavalla koettiin taantumavaihe myös suomenpystykorvan historiassa.

LINTU MIKKO

SF01711/10

- s. 5.10.1909
- Kasvattaja Paul Pikow Tampereelta
- Kaunein Lintu Hallin pojista

Suomen itsenäistyminen vuonna 1917, sisällissota vuonna 1918 ja sitä seuranneet sota-ajan jälkeensä jättämät huonot ajat koettelivat kenneltoimintaa, joka oli sittenkin vain ihmisten harrastustoimintaa. Kaiken lisäksi tuli voimaan kielto laki, joka vaikutti Teemu Aallon kirjoittaman kennelhistoriakirjan mukaan varsin merkittävästi yhdistystoiminnan kokoontumisten viehätysvoimaan. Kokousten yhteydessä oli näet tapana käydä myös epävirallisia keskusteluja illanistujaisten merkeissä ja siellä oli tietenkin ollut mukana kieliä kirjoittavia virvokkeita.

Kun tultiin 1920-luvulle, koiratoiminta alkoi taas vähitellen viritä. Antti Tanttu mainitsee kirjoituksissaan, että vuoden 1922 tienoilta alkaa aika, jolloin koirien rekisteröinnin luotettavuus alkoi olla hyvää luokkaa. Ennen sitä, koirakauppojen yhteydessä ikään kuin muisteltiin hänen mukaansa, mitkä kenenkin koiran vanhemmat olivat. Kuitenkin myös noihin tietoihin meidän on luotettava, koska parempaakaan tietoa ei ole käytettävissä.

Kasvatustoiminta 1900-luvun alkupuolella

Jo aikaisemmin on ollut esillä Hugo Jonathan Roos ja hänen kasvatustyönsä tuloksena tulleet ja hänen omistamansa kantakoirat *Aili* ja *Halli av Tampio*. Kusti Korhonen omisti *Leija*-nimisen nartun ja astutettuaan sen kulkumies Sirviön *Kiivaalla*, syntyi *Ch Nätti*. *Leija* ja *Kiivas* ovat rodun kiistattomia kantakoiria ja niiden osuutta on vienyt laajempaan tietoisuuteen juuri Antti Tanttu *Ch Nätin* ja sen jälkeläisten avulla.

HAKA UKKI

SF06523/28

- s. 29.3.1927
- Kasv. Einari Merikallio Kerava
- Suomen MVA
- Hyvä periyttäjä

Suomenpystykorvien kasvattajat olivat vuosisadan alkupuolella varsin hyvin koulutettua väkeä, mikä huomataan sen aikaisesta tavasta mainita koiratoimintaan osallistuvan koulutus tai ammatti hänestä puhuttaessa. Käytän tätä samaa tyyliä luettellessani rodun alkuaikojen kasvattajia, jotka sijoittuvat yllättävän usein Etelä-Suomeen. Kuuluisimmat kennelnimellä kasvattaneista olivat:

NÄTTI	Antti Tanttu	Helsinki	Professori	1910-luku
LINTU	Paul Pikow	Tampere	Metsänhoitaja	1910-luku
KAIUN	Akseli Haikio	Paimio	Kunnallisneuvos	1910-luku
SEURAN	Uno Hobin	Kannus	Apteekkari	1910-luku
HAKA	Einari Merikallio	Kerava	Rehtori	1910-luku
MURI	Edit Wahlbeck	Espoo	Rouva	1010-luku
HAMMON	Sulo Emil Multamäki	Helsinki	Professori	1920-luku
HIEN	Lauri Forss	Hirvensalmi	Nimismies	1920-luku
LOUHEN	Erkki Raappana	Joensuu	Kenraali	1920-luku
PARANTAJA	K. Zitting	Virolahti	Tohtori	1920-luku
HAVAS	E. Havas	Kotka	Poliisimestari	1930-luku
KIHO	Aarne Louna	Tyrvää	Asemapäällikkö	1930-luku
KIVA	Mikko Pennanen	Tuusniemi	Liikemies	1930-luku
VISA	Y. Noronen	Jyväskylä	Metsäteknikko	1930-luku
TEHO	Yrjö Koski	Pori	Metsänhoitaja	1930-luku
REIPAS	Aatu Ratia	Hollola	Metsänhoitaja	1930-luku

Vuosisadan alkupuolella oli paljon kiinnostusta suomenpystykorvan kasvatukseen, kuten yllä olevasta kuuluisimpien kasvattajien luettelosta ilmenee. Hyviä uroksia käytettiin ristiin eri kasvattajien kesken ja syntyneestä pentueesta saatiin taas mahdollinen kantanarttu uudelle innostuneelle kasvattajalle. Näissä linjoissa esiintyi hyvin usein *Ch Nätti* itse ja myös hänen jälkeläisensä, kuten sukutauluja selaamalla voidaan helposti havaita.

Kuten jo aikaisemmin on mainittu, Antti Tanttu on kirjoittanut melkoisen tarkan kuvauksen alkuaikojen koirista ja niiden jalostuskäytöstä jopa yksittäisten koirien tasolle menevänä kuvauksena. Sen voi lukea kokonaisuutena SPJ:n 20-vuotishistoriikista vuodelta 1958. Olen poiminut tähän raporttiin tiivistetysti oleellisimmiksi katsomiani tietoja Antti Tantun kirjoituksesta.

HAMMON URPO

SF07824/30

- s. 5.10.1927
- Kasvattaja Sulo Multamäki Helsinki
- Ensimmäinen K&MVA
- Talja Metsästysmuseossa

LOUHEN LIUKKU

SF08113/30

- s. 6.3.1930
- Kasvattaja Erkki Raappana Joensuu
- SKL:n ensimmäinen KVA
- Menestynein Louhen koirista

Kenneltoiminnan kahtiajakautuminen 1930-luvulla

Järjestäytynyt kenneltoiminta jatkoi voimakasta laajenemistaan 30-luvulla, ja silloin mukaan tulivat myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella asustelevat harrastajat. Kuten tiedetään, silloin oli suomenpystykorvien ja suomanajokoirien kanssa harrastaminen suuressa huudossa. Näitä rotuja oli luonnollista kasvattaa ja ylläpitää niitä juuri maaseudulla. Siellä oli koirille sopivimmat ympäristöt ja tilaa niiden ehkä joskus äänekkääseenkin esiintymiseen. Useilla kasvattajilla, esimerkiksi Multamaellä, oli työtovereina ja alaisina maalla asuvia työnjohtajia ja heidän kanssaan kasvattajat tekivät yhteistyötä. Jalostuskäytössä oleva narttu sijoitettiin usein työnjohtajan hoteisiin asumaan, ja palkkioksi koiran ylläpidosta he saivat käyttää sitä hyväkseen metsästyksen. Tällainen toiminta oli molemmin puolin palkitsevaa.

Lähestyttäessä vuosikymmenen puoltaväliä, alkoi esiintyä ristiriitoja Kennelklubin toiminnassa päätöksenteon hierarkiassa. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuva väki alkoi vaatia yhä merkittävämpää osuutta asioiden päättämisessä. Suuret päätökset tehtiin aina vuosittain järjestetyssä vuosikokouksessa, johon oli mahdollisuus parhaiden paikkakunnalla asuvien kennelihmistien osallistua. Kokoukset järjestettiin aina Helsingissä ja enemmistönä siellä olivat tietenkin helsinkiläiset. Jokaisella osallistujalla oli käytettävissään yksi ääni päätöksiä tehtäessä, joten harvalukuisten maaseudun asukkien ääni jäi useimmiten vähemmistöön. Tästä syystä vähemmistöön jääneet alkoivat vaatia parempaa vaikutusmahdollisuutta ja Kennelklubin sääntöjen muuttamista itselleen edullisempaan suuntaan. Vuosikokouksessa 1934 Kennelklubin johtokunnalle annettiin tehtäväksi valmistella sääntömuutos, jolla turvattaisiin tasapuolisempi päätöksenteko järjestössä.

Kennelklubin vuosikokous 1935 sai käsiteltäväkseen toimikunnan ehdotuksen uusista sääntömuutoksista, joita oli valmisteltu niin sanottujen maaseutuedustajien äänen kuulumisen varmistamiseksi. Vuosikokous käsitteli asiaa lukuisissa puheenvuoroissaan ja lopulta päättyi äänestämään siitä, otetaanko ehdotusta lainkaan lähempään käsittelyyn. Esityksen jatkokäsittelyyn pääseminen hävisi äänestyksessä selvin luvuin 57–31 ja näin ollen mitään muutosta ei Kennelklubin päätöksentekoon ollut odotettavissa. Edellä mainitusta päätöksestä johtuen useat hallituksen jäsenet jättivät paikkansa kokouksen täytettäväksi.

Pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvat koiraharrastajat olivat kokeneet harrastuksensa jatkamisen Kennelklubin suojissa mahdottomaksi. Esille tuli oman keskusjärjestön perustaminen ja niin Suomen Kennel-Liitto sai alkunsa vuonna 1935. Suomalainen koiraharrastus oli organisatorisesti jakautunut kahteen leiriin. Kahtiajako jatkui ajoittain rauhallisemman, ajoittain kiihkeämmän rinnakkaiselon ja kilpailun merkeissä aina vuoteen 1962. Silloin Kennelklubi ja Kennel-Liitto olivat kypsät yhdistymään taas yhdeksi keskusjärjestöksi – Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubbeniksi.

HAMMON EMMA

SF10892/33

- s. 20.4.1932
- Kasvattaja Sulo Multamäki Helsinki
- Suomen MVA
- Eräs kauneimmista

Suomenpystykorvien rekisteröinti 1930–1940-luvulla

Kahtiajakautumisen jälkeen Kennelklubi luonnollisesti jatkoi koirien rekisteröintejä samaan malliin, kuin ennenkin oli tapahtunut. Viimeinen niin sanottu ehjä rotukirjanide on järjestyksessään numerolla XX. Tuo roomalainen numerointi oli käytössä koko Kennelklubin historian ajan. Vuodelta 1935 Kennel-Liitto julkaisi myös oman teoksensa rekisteröinnistä nimellä SUOMEN KENNEL-LIIITTO (SKL) R.Y. ROTUKIRJA I v.1935. Tällä tavalla oli saatu kaksi rinnakkaista järjestelmää koirien rekisteröintiin. Koira voitiin ilmoittaa jommankumman liiton rekisteriin ja useissa tapauksissa se rekisteröitiin varmuuden vuoksi molempiin rekistereihin. Tällainen rinnakkainen rekisteröinti kesti aina vuoden 1947 loppuun saakka.

Suomenpystykorvan erikoiskantakirja

Kennelklubi oli kehittänyt Pystykorvaosastonsa toimesta ajatuksen koirien arvon kohottamiseksi: koira nimettäisiin tiettyjen kriteerien mukaisesti Erikoiskantakirjaan. Tällainen ajatus ja alustavat säännöt sen toteuttamiseen löytyvät jo vuodelta 1919, mutta tuolloin se jostakin syystä jäi käytännön tasolla vähälle huomiolle. Kuitenkin näitä sääntöluonnoksia käytettiin pohjana myöhemmin hyväksytyille säännöille. Viimeinen sääntömuunnos on hyväksytty Kennelklubin ylimääräisessä kokouksessa 26.3.1947.

Erikoiskantakirjan tarkoituksena oli merkitä sinne koira, joka oli saanut vähintään II-palkinnon näyttelyssä avoimessa luokassa ja samoin SKK:n hyväksymässä metsästyskokeessa II-palkinnon. Kantakirjaan merkityt koirat jaettiin eri luokkiin E, D, C, B ja A-luokka. Koira merkittiin E-luokkaan, kun se oli ensimmäisen kerran saavuttanut halutut kriteerit. Korkeampaan luokkaan merkittiin koira, jonka vanhemmat molemmat oli merkitty erikoiskantakirjaan. Tarkempi kuvaus Erikoiskantakirjan säännöistä löytyy liitteestä.

Ensimmäinen Erikoiskantakirjaan merkitty koira oli *Kiro Nätinpoika SF00173/15* ja sen luonnollisesti omisti Antti Tanttu. Erikoiskantakirjaan vienti on listalla, joka on päivätty 1938. Samalla listalla löytyy korkeimman luokituksen urokset *Haki SF08224/30* ja *Visa Viti SF10871/33* sekä nartuista *Haka-Aima SF09249/32* ja *Kiva SF09024/31*, jotka olivat päässeet C-luokkaan.

Tämä Erikoiskantakirjaan merkitseminen lienee ollut Kennelklubin yksi kilpailukeino jäsenistön-
sä koirille ja se muistuttaa aika paljon nykyisen muotoista valionarvojen asettelua. Mielestäni
tämä kuuluu yhtenä osana suomenpystykorvan historiaan ja sen takia nämä Erikoiskantakirjaan
merkinnät on viety sukutauluihin ja esiintyy esim. *Visa Vitillä* muodossa P.E.K.40C. Suomenpys-
tykorvia merkittiin tähän Erikoiskantakirjaan yhteensä 110 kpl ja viimeinen listaus merkinnöistä
on päivätty tapahtuneeksi 18.1.1962.

Rinnakkaiselon aika 1950-luvulla

Päällekkäisen toiminnan hankaluus havaittiin molemmissa keskusjärjestöissä ja päätettiin pe-
rustaa vuonna 1948 SUOMEN KENNEL-KESKUSELIN (SKKE), jonka eräänä tehtävänä oli yhteisen
koirarekisterin ylläpitäminen. Julkaisun nimeksi tuli KOIRAROTUKIRJA (SKR) – FINLANDS HUND-
STAMBOK (FSH). Tässä rotukirjassa annettiin molemmille keskusjärjestöille oma ”numeroava-
uus”, johon he voivat kyseisen rodun koirat merkitä. Tällä tavalla saatiin aikaan yksi yhteinen,
rekisteröintejä kuvaava, vuosittain julkaistu KOIRAROTUKIRJA. Tämä tyyli rekisteröinneissä jat-
kui aina vuoteen 1962, jolloin järjestöt sulautuivat taas yhdeksi keskusjärjestöksi.

Kahtiajakautumisen aika on ollut suurimman työn aiheuttaja suomenpystykorvien rekisteröin-
tien yksilöinnissä. On jouduttu hakemaan ja yhdistelemään, ja se on johtanut myös lukemat-
tomiin tarkistuksiin. Kaikilta vuosilta ei ole saatu käyttöön painettuja julkaisuja ja esimerkiksi
vuodet 1956 ja 1957 ovat täysin vailla kirjallista materiaalia. Rekisteröinnin oikeellisuutta on
voitu hakea myöhempien vuosien rekisteröintikorteista, joista on mahdollisesti löydetty puut-
tuvia koirien vanhempien tietoja. Myös kuvatut mikrofilmit ovat olleet käytettävissä sukutau-
lujen selvittelyssä, mutta niiden käyttäminen selaimen avulla, ilman hakumahdollisuuksia, on
ollut työlästä ja rasittavaa. Mikrofilmeille kuvatuissa tiedoissa on mukana myös käsin kirjoi-
tettuja tuloksia kyseisen koiran saavutuksista näyttelykehissä ja koerintamilla. Näitä tietoja ei
valitettavasti voitu tässä yhteydessä viedä tietokantaan, koska se olisi muuttanut työurakan
kohtuuttoman suureksi. Jossakin vaiheessa myöhemmin asiasta kiinnostunut taho voi halutes-
saan täydentää vanhojen suomenpystykorvien näyttely- ja koetiedot Kennelliiton jalostustieto-
järjestelmään.

Kennelliiton rekisteröinnit 1960-luvulla ja siitä eteenpäin

Nykyisessä Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä oli suomenpystykorvien osuus nähtävillä koirista, jotka oli rekisteröity vuoden 1950 jälkeen. Käsittelemässämme materiaalissa oli toki tuon alkuaanjakson jälkeenkin, Kennelliiton rekisteröimiä koiria, jotka saatiin nyt mukaan jalostustietojärjestelmään. Ne ovat tulleet sinne rotujärjestön aineistosta ja käsiteltävänä olleen aineiston mukana. Voitiin todeta, että vuoden 1965 alusta lähtien tapahtuneet rekisteröintitiedot eivät enää sisältäneet puutteita, joihin olisi tarvinnut puuttua. Edellä mainitun ajan jälkeen oleviin rekisteröintitietoihin on lisätty vain ulkomaalaisten koirien tietoja, jotka liittyvät suomalaisten koirien sukutauluihin.

Ulkomaalaiset suomenpystykorvat jalostustietojärjestelmässä

Suomenpystykorvan esiintyminen maamme rajojen ulkopuolella on yleisintä luonnollisesti naapurimaassamme Ruotsissa. Tietojeni mukaan suomenpystykorvan esiintyminen siellä on alkanut 1920-luvulla, mutta nykyisellään ruotsalaiset ja suomalaiset kannat ovat menneet hyvin voimakkaasti ristiin.

Eräs ongelma selvitystyön yhteydessä oli koiran sukutaulun katkeaminen ulkomaalaiseen koiraan, mutta se saatiin useimmissa tapauksissa ratkaistua hakemalla kyseisen koiran tausta yleisistä koiran sukua kuvaavista tietokannoista. Tällä tavalla merkittiin esimerkiksi suomalaisen koiran suvussa ollut ruotsalainen koira meidän aineistoomme ja sille annettiin status 'sukupuokoiri'. Tämän edellä mainitun koiran taustalla taas saattoi jatkua suomalainen suku, jolloin sukupuu saatiin ulottumaan hieman pidemmälle.

Sukupuiden tarkasteluun on otettu mukaan ne ruotsalaiset ja norjalaiset koirat, jotka liittyvät meidän koiriemme sukupuihin. Sen sijaan venäläisiä koiria ei sinne ole talletettu muulloin kuin tapauksissa, joissa ne ovat Suomeen ostetun koiran suorassa sukutaulussa.

Vanhojen koirien esitysmuoto jalostustietojärjestelmässä

Vanhat suomenpystykorvat esiintyvät aika lailla samanlaisessa esitysmuodossa kuin nykyiset rotunsa edustajat. Ensimmäiset, eli 1800-luvun koirat ovat saaneet rekisterinumeronsa yhteeseen kauttaviivan jälkeiseksi vuosiluvuksi nelinumeroisen vuosiluvun. Sitten 1900-luvulle tultaessa koiran erottaa 2000-luvun koirasta etuliite SF. Nykyisillä 2000-luvun koirilla se FIN, FI tai ER. Valionarvojen taulukosta puuttuvat päivämäärät sen saavuttamisesta, koska niitä ei tiedetä. Valionarvot on muokattu nykyformaattiin, eli siellä esiintyy lyhenteet FIN MVA FIN-KVA, vaikka ne ovat olleet silloin SF-MVA SF-KVA.

Lyhenteiden selityksiä

SF	rekisterinumeron etuliite	Suomalainen 1900-luvun koira
FIN	rekisterinumeron etuliite	Suomalainen 1900-luvun koira
ER	rekisterinumeron etuliite	Suomalainen koira (sukupuusi ei täydellinen)
EJ	rekisterinumeron etuliite	Suomalainen koira (ei jalostukseen rekisterissä)
S	rekisterinumeron etuliite	Ruotsalainen koira
SE	rekisterinumeron etuliite	Ruotsalainen koira
N	rekisterinumeron etuliite	Norjalainen koira
NO	rekisterinumeron etuliite	Norjalainen koira
RKF	rekisterinumeron etuliite	Venäläinen koira
RKFR	rekisterinumeron etuliite	Venäläinen koira
KCAE	rekisterinumeron etuliite	Alankomaalainen koira
KCAP	rekisterinumeron etuliite	Alankomaalainen koira
KCSB	rekisterinumeron etuliite	Englantilainen koira
LSVK	rekisterinumeron etuliite	Latvialainen koira
M-62	arvolyhenne	MESTARI-1962 (haukkukuningas)
P.E.K.107E.	arvolyhenne	Pystykorvaosaston Erikoiskantakirjassa nro 107 luokka E.

Lopuksi

Olen tehnyt tämä tarkistustyön ainoastaan täydentääkseni Taisto Collanuksen tekemää valtavaa suurta selvitystyötä. Olen saanut korvaamatonta apua Mauri Kumpulaiselta työn etenemisen kannalta ja hänen ansiostaan monet osuudet saadaan esitettyä täydellisemmin. Kohdistan kiitokseni myös Suomen Kennelliiton johdolle ja Suomen Pystykorvajärjestölle saamastani luottamuksesta tietokantojen täydentämisessä. Luulen sukutaulujen palvelevan nyt yksittäistä koiranomistajaa menneisyyden katselussa aivan eri tasolla kuin aikaisemmin on ollut.

Varmaan sukutaulut sisältävät vielä paljon puutteita ja virheitäkin esiintyy. Olemme kuitenkin tehneet parhaamme mahdollisimman hyvän kuvan saamiseksi koko suomenpystykorvakannasta sen alkujuurilta lähtien. Suomen Kennelliiton IT-osasto ottaa vastaan mahdollisia korjauksia.

Kajaanissa 7.5.2019 Pertti Korhonen

Kuvia merkittävistä koirista menneiltä ajoilta

HIEN TIKKI

SF00569/35

- s. 11.6.1932
- Kasv. Lauri Forss
- Kasvattajan kaunein uros

KILLEN KILLI

SF01121/36

- s. 15.7.1936
- Om. Aarne Louna Tyrvää
- Vahva periyttäjä

KIHO VISA

SF02012/37

- s. 10.6.1937
- Kasv. Aarne Louna Tyrvää
- Vahva periyttäjä

TEPU NARRI

SF09629/46

- s.1.6.1945
- Om. Heimo Korppi Kouvola
- Suomen K&MVA
- Eniten jälkeläisiä aikanaan

PONNEN VILI

SF03219/49

- s. 5.5.1948
- Om. Pentti Rantaharju Kouvola
- Suomen K&MVA
- Vahva periyttäjä

TERO

SF02772/55

- s. 8.5.1955
- Om. M. Kivimäki Seinäjoki
- Suomen K&MVA
- V-57 voittajanäyttelyssä BIS1
- Yksi kauneimmista

Lähteet

- Suomen Kennelklubin rotukirjaniteet
- Suomen Kennelliiton rotukirjaniteet, koirarekisteri, rekisteröintikortit ja mikrofilmit niistä
- Suomen Pystykorvajärjestö 20/30-vuotta historia
- Suomen Pystykorvajärjestö 50-vuotta historia
- Suomen Pystykorvajärjestö 70-vuotta historia
- Suomenpystykorva 100 vuotta – Tiivistä kansalliskoiraksi
- Suomen Kennelliiton historia – Teemu Aalto
- Historiakuvaus: Pennusta Pitäen – Anneli Mäkelä-Alitalo
- Suomen Kennelliiton vuosijulkaisut
- Suomen Kuvalehti nro 29/1935

Liite: Suomen Kennelklubin Pystykorvaosaston Erikoiskantakirja

Koonnut: Pertti Korhonen

9.3.2019

Yleistä

Ensimmäiset merkinnät suomenpystykorvan erikoiskantakirjan perustamisesta löytyvät päivälleen sadan vuoden takaa. Tuolloin rodun virallinen nimi oli suomalainen pystykorva. Tällainen kantakirjan tarve lienee noussut keskusteluihin jalostuskäytön tehostamiseksi. Silloin asiaa on ajanut Kennelklubin Pystykorvaosasto ja se oli laatinut ensimmäisen sääntöehdotuksen erikoiskantakirjan käyttämisestä. Sääntöehdotus oli päivätty 9.3.1919 Tampereella. On ilmeistä, että asia ei saanut laajempaa kannatusta ja käytännön toteutus jäi pölyttymään pitkäksi aikaa. Näitä perussääntöjä kuitenkin käytettiin hyväksi myöhemmin merkittävässä määrin ja suoraan jo 1930-luvun loppupuolella. Kun muistetaan, että Suomen Kennelliitto perustettiin vuonna 1935, niin erikoiskantakirjan käyttöönotto tarjosi lisäpalvelun suomalaisen pystykorvan rekisteröinteihin ja kilpailuedun jäsenistön sitouttamisessa Kennelklubiin. Tätä mahdollisuutta käytettiin tietenkin hyväksi.

Ensimmäiset erikoiskantakirjaan tapahtuneet merkinnät on listattu vuodelta 1938, jolloin toimitettiin ilmeisesti ensimmäisten sääntöjen pohjalta. Erikoiskantakirjan sääntöjä päivitettiin edellisten pohjalta vuonna 1947. Näin saatiin hyväksytyä Suomen Kennelklubin Pystykorva-osaston Erikoiskantakirjan (PEK) SÄÄNNÖT Kennelklubin ylimääräisessä kokouksessa 26.3.1947. Näistä säännöistä käytettiin ruotsinkielisessä tarkastelussa lyhennettä Sp.SS. mutta se ilmenee äärimmäisen harvoin asiakirjoissa.

Säännöt

Sääntöjen mukaan Pystykorvaosaston tehtäväksi tuli erikoiskantakirjan ylläpitäminen. Sinne oikeutettiin merkittäväksi ne Kennelklubin rotukirjan koirat, jotka olivat saavuttaneet vähintään II-palkinnon avoimessa luokassa Kennelklubin hyväksymässä metsästyskokeessa ja näyttelyssä. Myös kuolleen koiran vieni erikoiskantakirjaan oli mahdollinen, jos se eläessään oli täyttänyt sinne pääsyy ehdot.

Erikoiskantakirjaa pidettiin kortiston avulla, jolloin sinne merkittiin vaatimusehtoina: koiran rekisterinumero, erikoiskantakirjan numero, luokkaa osoittava kirjain, koiran tiedot omistajineen ja kasvattajineen. Lisäksi omistajan tuli toimittaa tiedot koiran saavutuksista näyttelyissä ja kokeissa sekä sukutaulu neljän sukupolven mukaan. Mukaan tuli liittää vielä koiran valokuva, joten koiran tiedot kerättiin talteen melko tarkasti. Kortistoon merkittiin muistiin myös koiran jalostuskäyttöön liittyvä historia, joka koiran omistaja velvoitettiin tiedottamaan Pystykorvaosastolle.

Erikoiskantakirja jaettiin eri luokkiin sekä koiran että koiran vanhempien saavutusten perusteella. Luokat olivat alimmasta lähtien E, D, C, B ja A-luokka. Alimpaan luokkaan (E-luokka) merkittiin koira, jos se täytti perusehdot, mutta sen jompaa kumpaa vanhempaa tai kumpaakaan ei ollut merkitty erikoiskantakirjaan. Korkeampaan luokkaan merkittiin koira, jos sen molemmat

vanhemmat oli merkitty erikoiskantakirjaan. Luokka määräytyi tässä tapauksessa vanhempien merkinnöistä niin, että jälkeläinen sai korkeamman luokan kuin alempaan luokkaan merkitty isä tai äiti.

Erikoiskantakirjan toiminta

Ensimmäiset merkinnät erikoiskantakirjaan merkityistä koirista löytyvät vuodelta 1938. Koristosta tehdyssä yhteenvetolistassa esiintyy ensimmäisenä koirana spu Kiro Nätinpoika SF00173/15 om. Antti Tanttu Helsingistä. Koiralle merkittiin arvolyhenne tätä erikoiskantakirjaan vieniä kuvaamaan P.E.K.E1. Auki kirjoitettuna se tarkoittaa, että kyseinen koira on merkitty Pystykorvaosaston Erikoiskantakirjaan luokkaan E ja sen juokseva järjestysnumero on 1. Tämä Kiro Nätinpojan vieni erikoiskantakirjaan oli siis ensimmäinen ja tapahtui vuonna 1938. Samalla kertaa voidaan todeta, että koko lista sisältää 43 koiran erikoiskantakirjaan viennin kyseisenä vuonna ja listassa on alkuaikojen koiria, jotka täyttävät erikoiskantakirjaan viennin ehdot. Mukana oli myös koiria, jotka eivät olleet enää elossa.

Seuraava erikoiskantakirjaan vieni tapahtui lähes 10 vuoden kuluttua edellisestä, sillä yhteenvetolista on päivätty 1.9.1947. Tuolloin Pystykorvaosaston erikoiskantakirjalautakunnan puheenjohtajana toimi G.R. Renvall ja sihteerinä E. Honkanen. Peruslistalla vietiin erikoiskantakirjaan tuolloin 27 koiraa. Niin kuin aina, joitakin koiria jää pois listalta ja samaa tapahtui silloinkin. Jo 10.11.1947 päivätyllä listalla vietiin erikoiskantakirjaan vielä lisää viisi koiraa. Tuolloin lautakunnan puheenjohtajana toimi W. Schauman.

Seuraava erikoiskantakirjan päivitys sai odottaa taas kymmenkunta vuotta, sillä uusi merkintä löytyy yhteenvetolistasta, joka on päivätty 10.2.1957. Silloin vietiin taas 25 koiraa erikoiskantakirjaan. Siinä joukossa oli paljon koiria, jotka esiintyvät nykyistenkin suomenpystykorvien sukutauluissa.

Viimeinen vieni erikoiskantakirjaan tapahtui taas keskitetysti vuoden 1961 loppuun mitat täyttävien koirien osalta. Nyt yhteenvetolistassa oli vain 10 koiraa ja listan päiväys on 18.1.1962. Tuolloin Pystykorvaosaston puolesta erikoiskantakirjaan viennin oli varmentanut Yrjö Koski.

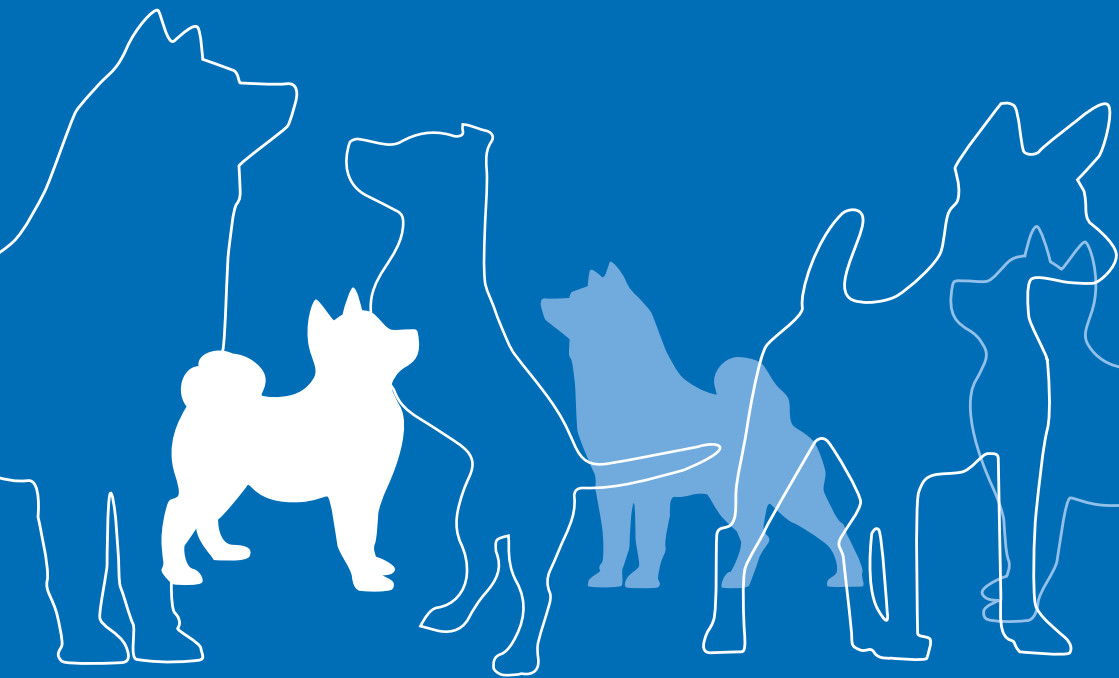
Lopuksi

Suomen Kennelklubin Pystykorvaosaston ylläpitämä erikoiskantakirja sisälsi yhteensä vain 110 koiraa. Näistä koirista selvisi C-luokkaan 4 kpl, D-luokkaan 31 kpl ja alimpaan E-luokkaan 75 kpl. Oma tulkintani on, että tämä erikoiskantakirja oli tarkoitettu jonkinlaiseksi korvikkeeksi valionarvoille. Sen lienee ollut tarkoitus osoittaa koiran jalostuskelpoisuutta, varsinkin jos se oli selvinnyt D- ja C-luokkaan. Eryiskantakirjan pitäminen loppui silloin, kun koiratoiminnan keskusjärjestöt Suomen Kennelklubi ja Suomen Kennelliitto yhdistettiin vuonna 1962. Sen jälkeen ruvettiin pelaamaan pelkillä valionarvoilla, mestarititteleillä ja kansainvälisillä valioitumisen maininnoilla. Samalla kertaa käyttöön tuli vain yksi rekisterikanta kahden aikaisemman sijaan.

On huomattava, että Kennelklubilla ja Kennelliitolla oli vuosien 1935 – 1962 välisenä aikana molemmilla oma koirarekisteri. Sama koira saattoi olla rekisteröity molempiin rekistereihin ja sen jälkeläisiä myös saattoi olla molemmille rekisterinumeroille. Tuohon ongelmaan pureuduttiin 1990-luvulla alkaneella rekisteritietojen yhtenäistämisyhteistyöllä, jolloin Taisto Collanus aloitti yhdistämisen. Yhtenäistämisyhteistyötä jatkettiin vuoden 2016 loppupuolella; projektia

veti Pertti Korhonen Mauri Kumpulaisen avustama. Projekti on saanut työnsä valmiiksi maaliskuussa 2019 ja näin ollen alkuaikojen koirat saadaan näkyviin Suomen Kennelliiton Jalostustietojärjestelmään. Edellä mainituista Suomen Kennelklubin erikoiskantakirjaan viedyistä koirista on tehty merkintä Jalostustietojärjestelmään kohdekoiran osalle ja mukaan on laitettu myös sen erikoiskantakirjan numero ja luokka. Rekisterinumerot saattavat olla poikkeavat alkuperäisestään, koska projektin seurauksena yhdellä koiralla on vain yksi rekisterinumero (käyttöön valittiin Kennelliiton käyttämä numero).

Tiedot on kerätty Suomen Pystykorvajärjestön haltuun ajautuneesta materiaalista. Alkuperäisinä omistajina lienevät olleet Antti Tantt, Juho Perttola, Jaakko Simonlinna, Matti Joenpolvi ja Seppo Savola.

Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry.

Kamreerintie 8 | 02770 Espoo | (09) 887 300

@kennelliitto | kennelliitto.fi